

УДК 330.3:332.1

Копич Р. І.,

koruch_r@bigmir.net, ORCID ID: 0000-0002-3986-7694,

д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

СИНЕРГІЯ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

Анотація. У статті оцінено залежність валового регіонального продукту (ВРП) трьох прикордонних областей України – Волинської, Закарпатської і Львівської – від динаміки економічного зростання декількох воєводств сусідньої Польщі, що важливо для визначення пріоритетів у розвитку прикордонної інфраструктури і планування основних напрямів становлення економічних комплексів у прикордонних регіонах, а також у ширшому контексті європейської інтеграції та реалій післявоєнного відновлення України. З використанням річних даних за період 2002-2021 рр. за допомогою методу GMM (англ. General Method of Moments) отримано, що в усіх випадках спостерігається сприятлива синергія динаміки ВРП прикордонних областей України та Любельського воєводства Польщі. Примітно, що для Любельського воєводства коефіцієнт кореляції з ВРП Львівської області (0,60) перебуває на рівні кореляції з ВРП сусіднього Мазовецького воєводства (0,63); також достатньо високими є коефіцієнти кореляції з ВРП Волинської і Закарпатської областей. Інше польське воєводство – Підкарпатське – має сприятливий вплив на ВРП Львівщини, тоді як причинність виявилася оберненою для Волинської області. Оцінюючи вплив двох великих воєводств, що межують із прикордонними воєводствами Польщі, можна зробити висновок: зростання ВРП Малопольського воєводства сприятливе для ВРП Волинської і Львівської областей; водночас усі три українські області негативно корелюють із ВРП найбільшого польського воєводства – Мазовецького. Це може означати, що економічний розвиток Мазовецького воєводства відволікає ресурси зі сусідніх воєводств, які могли би сприяти економічному зростанню українських прикордонних областей. Загалом отримані оцінки свідчать про доцільність посилення співпраці між прикордонними регіонами України і Польщі, яка корисна для нашої країни. З-поміж інших результатів девальвація гривні погіршує динаміку ВРП Волинської і Львівської областей, що відповідає результатам інших досліджень для даних на загальноукраїнському рівні (для Закарпатської області відповідному від'ємному коефіцієнту для змінної обмінного курсу бракує статистичної значущості). Цілком очікувано кризові явища 2008-2009 рр., 2014-2016 і 2020-2021 рр. призвели до істотного сповільнення динаміки ВРП всіх трьох українських областей, але відповідний негативний ефект децю слабший для Львівської області.

Ключові слова: прикордонне співробітництво, валовий регіональний продукт, Україна, Польща.

Коруч Р. М.,

koruch_r@bigmir.net, ORCID ID: 0000-0002-3986-7694,

Doctor of Economics, Professor of the Department of International Economic Relations, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

SYNERGY OF BORDER REGIONS OF UKRAINE AND POLAND

Abstract. This article examines the effects of regional growth in neighbouring Poland on the gross regional product (GRP) of three Ukrainian border regions of Volyn, Transcarpathia and Lviv. It is important for setting of priorities in the development of cross-border infrastructure and planning of main directions regarding establishment of border region economies, as well as in the wider context of European integration and realities of the post-war reconstruction in Ukraine. Using the General Method of Moments (GMM) estimates of annual data for the 2002–2021 period, it is found that in all cases there is a positive synergy between dynamics of GRP in the Lubelskie voivodship of Poland and border regions of Ukraine. It is worth noting that for the Lubelskie voivodship the coefficient of correlation with the GRP of the Lviv Region at 0,60 is very close to the coefficient of correlation with the GRP of the Mazovetske voivodship at 0,63; coefficients of correlation with the GRP of the Volyn Region and the Trnascarpathian region. Regional growth of the Podkarpatskie voivodship, another border region of Poland, contributes to the GRP growth of the Lviv Region, but the causality is just the opposite for the Volyn Region. As for the effects of two other Polish voivodships situated not far from the border, regional growth of the Malopolskie voivodship is expansionary for the GRP growth of the Volyn Region and the Lviv Region; however, all three Ukrainian border regions reveal a contractionary reaction to GRP growth of the Mazovetske voivodship, a largest region in Poland. It is likely that economic development of the Mazovetske voivodship divert resources from the neighbouring voivodships, thus setting obstacles to economic development of the border regions of Ukraine. On the whole, our results are in favour of closer cooperation between border regions of Ukraine and Poland, which is fruitful for our country. Among other results, depreciation of the hryvna is contractionary

for the Volyn Region and the Lviv Region, being in accordance with the results of other studies utilizing datasets on the national level (for the Transcarpatian Region, the negative coefficient on the exchange rate in the growth equation lacks statistical significance). As expected, crisis developments of 2008-2009, 2014-2016 and 2020-2021 contributed to a significant GRP slowdown in all Ukrainian border regions, but the negative effect is somewhat weaker for the Lviv Region.

Keywords: cross border cooperation, gross regional product (GRP), Ukraine, Poland.

JEL Classification: C20, R11

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-10>

Постановка проблеми. Співпраця з прикордонними регіонами сусідньої Польщі традиційно вважається засобом економічного зростання прикордонних областей Заходу України [5, с. 21-26; 15; 17]. Для сприятливої синергії не бракує підстав у широкому аналітичному діапазоні – від зовнішньоекономічної діяльності та інвестицій до протидії нелегальній міграції і захисту навколишнього середовища, тим паче у контексті європейської інтеграції та реалій війни з Росією, проте бракує переконливих емпіричних оцінок, які мали б верифікувати розлогі аналітичні аргументи. Окремий інтерес становить порівняння ефектів від співпраці українських областей із прикордонними та іншими воєводствами сусідньої Польщі, яке може свідчити на користь саме прикордонної співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж тривалого часу прикордонні регіони на кордоні з ЄС розглядалися дієвими “точками синергії” [17], своєрідними “трикутниками розвитку”, коли масштаби взаємодії країн певних регіонів випереджають швидкість їх інтеграції [5, с. 21-26], чи “візитною картою” країни, що характеризує поточний рівень розвитку та успішність внутрішньої політики [15]. Предмет транскордонного співробітництва становлять різні аспекти економічного життя, як виробництво, зовнішня торгівля, фінансова діяльність, інвестиційні процеси, трудова та соціальна активність громадян країни [7, с. 75-82]. Транскордонне співробітництво має на меті гарантування безпеки, створення вигідних умов для торговельних відносин, створення і реалізацію спільних проєктів на взаємовигідних умовах, захист навколишнього середовища, розвиток міжкордонної інфраструктури, протидію нелегальній міграції тощо [10, с. 130-138]. Власні переваги може мати трудова міграція, якою відрізняються прикордонні регіони [3, с. 10-13]. Транскордонна співпраця на західному кордоні України розглядається одним із рушіїв імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС [15].

Однією з організаційно-інституційних форм практичної реалізації транскордонного співробітництва стали євро регіони (“Карпати” – 1993 р., “Буг” – 1995 р., “Нижній Дунай” – 1998 р., “Верхній Прут” – 2000 р., “Чорне Море” – 2008 р.), що мали на меті реалізацію проєктів з розвитку прикордонної та комунальної інфраструктури, навчально-освітніх проєктів і програм обміну досвідом, розробку інвестиційних пропозицій тощо [2,

с. 14-17]. Як свідчить зарубіжний досвід, співпраця європейських прикордонних регіонів допомагає розвитку міст і сіл; підприємств реального сектора, людських ресурсів, реалізації інфраструктурних проєктів тощо [16, с. 29-34].

Вітчизняний досвід транскордонного співробітництва, зокрема в євро регіонах, оцінюється досить суперечливо. На початку 2000-х років оптимістично зауважувалося, що членство Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей в євро регіоні “Карпати” позитивно вплинуло на прикордонне співробітництво з Польщею [6, с. 67-69]. Надалі торговельний обмін із Польщею зберіг динаміку, але за умов негативного сальдо торгівлі товарами, низької інвестиційної активності, недостатньої наукомісткості міжрегіональних програм і проєктів та непропорційності товарообміну між українськими областями і польськими воєводствами [8, с. 18-19]. Водночас прикордонна торгівля зберегла істотну роль у підтримці життєздатності підприємств та створенні конкурентного середовища [1, с. 158-163]. Оскільки прикордонні регіони України (Львівська, Волинська, Закарпатська області) і Польщі (Любельське, Підкарпатське воєводства) володіють схожими і взаємопов’язаними конкурентними перевагами, це створює об’єктивні передумови для політики транскордонного регіоналізму [11, с. 27-34]. Навіть за відсутності відчутних порівняльних переваг транскордонне співробітництво сприяє розвитку бізнес-середовища, що, зі свого боку, залежить від особливостей прикордонного регіону, зовнішнього середовища ведення підприємства та характеристики самих підприємств зокрема [4, с. 22-24]. З іншого боку, близькість кордону сприятлива для тіньової економіки, передусім за рахунок контрабанди товарів, що може “витіснити” більш продуктивні види діяльності [13, с. 6-24].

Наприкінці 2000-х років стверджувалося, що в євро регіонах “Карпати” і “Буг” мало уваги приділялося розвитку виробничої кооперації, передусім у переробній промисловості, приладо- і машинобудуванні [22, с. 422-431]. Низькою залишалася ефективність і фінансово-інвестиційних транскордонних зв’язків. Потенціал утворення “точок синергії” у прикордонних регіонах Заходу України так і не реалізовано [17]. Хоча сусідні країни ЄС є найбільшими торговельними партнерами областей Західної України [15, с. 13-14], немає емпіричних свідчень, що стимулюючий ефект досягнуто за рахунок їхніх прикордонних регіонів.

Можна погодитися, що прикордонні регіони потребують удосконалення інфраструктурного, інституційного, кадрового та фінансового забезпечення транскордонного співробітництва [14], зокрема за підтримки європейських фондів [15, с. 30-39]. Серед іншого, для підвищення ефективності українсько-польського співробітництва на міжрегіональному рівні пропонувалися розвиток прикордонної інфраструктури, формування інноваційних кластерів і транскордонних технопарків [8, с. 18-22]. Втім, залишається актуальною потреба переосмислення загальної моделі транскордонного співробітництва України за нових євроінтеграційних умов [18, с. 41-53], а також реалій повномасштабного вторгнення Росії в Україну, що підсилює потребу в масштабних інфраструктурних та логістичних проєктах [9, с. 70-74].

Постановка завдання. Метою даної статті обрано вивчення причинно-наслідкових зв'язків між динамікою економічного зростання прикордонних регіонів України і Польщі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для дослідження обрано три прикордонні області України – Волинська, Закарпатська і Львівська, що межують із Польщею. Не відкидаючи припущення, що особливості розвитку прикордонних регіонів різняться на різних ділянках кордону та залежать від обраної регіональної політики транскордонного співробітництва й особливостей країни-сусіда [14], важливо виявити спільні причинно-наслідкові зв'язки у прикордонних регіонах. Це потрібно для дієвої політики розвитку прикордонної інфраструктури, а також планування основних напрямів становлення економічних комплексів у прикордонних регіонах, із урахуванням реалій післявоєнного відновлення української економіки.

Методологія дослідження. Для дослідження ефектів від співпраці прикордонних регіонів використано річні дані за період 2002-2021 рр. реально-го валового продукту (ВРП) Волинської,

Закарпатської і Львівської областей України, відповідно $YVOL_t$, $YZAK_t$, $YLIV_t$, та Любелського, Малопольського, Мазовецького і Підкарпатського воєводств Польщі, відповідно $YLUB_t$, $YMAL_t$, $YMAZ_t$, $YPODK_t$ (індекс 2002=100). Виразно помітно, що два прикордонних воєводства Польщі – Любелське і Підкарпатське – відстають за рівнем ВРП від двох більших воєводств, що межують із ними (рис. 1), але в усіх випадках збережено поступальність економічного зростання (за винятком локального спаду в 2020 р. під час пандемії Covid-19). Зниження ВРП не відбулося навіть у кризових 2008-2009 рр., що засвідчило стійкість польської економіки.

По-іншому виглядає економічне зростання трьох українських прикордонних областей. Якщо до початку світової фінансової кризи (осінь 2008 р.) Волинська і Закарпатська області демонстрували відчутне економічне зростання, то надалі проявився глибокий спад, який не було подолано в 2010-2013 рр. Зі середини минулої декади траєкторії ВРП обох областей розійшлися, але станом на кінець 2021 р. вирівнялися. Натомість із 2017 р. відбувалося виразне прискорення економічного зростання Львівської області, так що за підсумком 2021 р. її ВРП виявився вищим від показників Волинської і Закарпатської областей (це контрастує з відставанням Львівщини у 2005-2016 рр.).

Обрана методологія статистичного аналізу передбачає три етапи. По-перше, кореляційний аналіз дозволяє попередню характеристику зв'язку між ВРП прикордонних регіонів України і Польщі. По-друге, за допомогою тесту Гренджера ідентифіковано можливу причинність між ВРП досліджуваних областей. По-третє, з врахуванням ймовірного характеру причинно-наслідкових зв'язків оцінено регресійні моделі для окремих прикордонних областей.

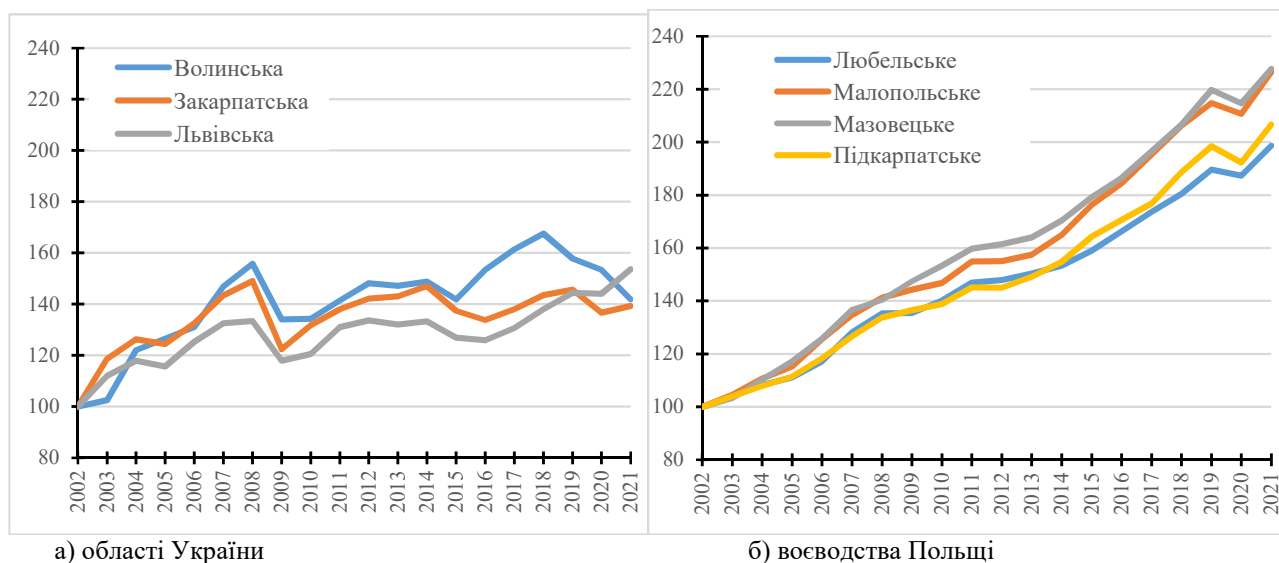

Рис. 1. Валовий регіональний продукт прикордонних регіонів

Джерело: розраховано за даними Держкомстату України (www.ukrstat.gov.ua) і Головного статистичного управління Польщі (www.gus.pl).

Таблиця 1

Коефіцієнти кореляції між показниками динаміки ВРП прикордонних регіонів України і Польщі

	$\Delta YVOL_t$	$\Delta YZAK_t$	$\Delta YLVIV_t$	$\Delta YMAL_t$	$\Delta YMAZ_t$	$\Delta YPODK_t$	$\Delta YLUB_t$
$\Delta YVOL_t$	1						
$\Delta YZAK_t$	0,61	1					
$\Delta YLVIV_t$	0,49	0,89	1				
$\Delta YMAL_t$	0,25	0,32	0,39	1			
$\Delta YMAZ_t$	0,19	0,20	0,22	0,83	1		
$\Delta YPODK_t$	0,13	0,35	0,42	0,91	0,71	1	
$\Delta YLUB_t$	0,43	0,55	0,60	0,75	0,63	0,80	1

Примітка. Δ означає оператор перших різниць; усі показники ВРП прологарифмовано.

Джерело: власні розрахунки.

Отримані результати. Коефіцієнти кореляції не виявляють помітного зв'язку між динамікою ВРП прикордонних регіонів України і Польщі (табл. 1). Дещо відрізняється Любелське воєводство, де коефіцієнт кореляції з ВРП Львівської області (0.60) перебуває на рівні кореляції з ВРП Мазовецького воєводства (0.63). Також достатньо високими є коефіцієнти кореляції з ВРП Волинської і Закарпатської областей. Інше польське прикордонне воєводство – Підкарпатське – більше корелює з ВРП Львівщини і Закарпаття, але відповідні коефіцієнти кореляції невисокі. Подібною є кореляція ВРП українських прикордонних областей із ВРП Малопольського воєводства, а найслабшим виглядає зв'язок із ВРП Мазовецького воєводства.

Цілком очікувано коефіцієнти кореляції набагато вищі для регіонів усередині країни, але в окремих випадках кореляція з прикордонними регіонами сусідньої країни стає порівняльною. Приміром, коефіцієнти кореляції динаміки ВРП Волинської області з відповідними показниками Львівської області і Любелського воєводства майже однакові. Подібно ВРП Любелського воєводства майже однаково корелює з показниками ВРП Львівської області та Мазовецького воєводства.

Тест Гренджера не виявляє суттєвої причинності між прикордонними регіонами України і Польщі (табл. 2). Гіпотезу про відсутність причинно-

наслідкового зв'язку можна відкинути лише для залежності динаміки ВРП Волинської області від ВРП Мазовецького і Любелського воєводств. Для Закарпатської і Львівської областей такої залежності не виявлено. Так само немає залежності між ВРП польських воєводств від показників економічного зростання прикордонних українських областей.

Оскільки тест Гренджера не вказує на залежність динаміки ВРП польських воєводств від прикордонних регіонів України, а тим паче для цього бракує неформальних міркувань, тоді як набагато більше підстав для зворотної причинності, нами оцінено односпрямовану залежність динаміки ВРП вітчизняних прикордонних областей від динаміки ВРП польських воєводств за такою статистичною моделлю:

$$\Delta YUKR_t = a_0 + \sum_i^4 a_i \Delta YPOL_{it} + a_5 \Delta E_t + a_6 CRISIS_t + \varepsilon_t,$$

де $YUKR_t$ – ВРП прикордонної області України, $YPOL_{it}$ – ВРП окремих воєводств Польщі, $i = 1, \dots, 4$ (індекс 2002=100), E_t – обмінний курс (грн за долар), $CRISIS_t$ – фіктивна змінна для врахування кризових явищ (1 – для 2008-2009 рр., 2014-2016, 2020-2021 рр., 0 – для решти років).

Таблиця 2

Тест Гренджера на взаємну причинність між показниками ВРП прикордонних регіонів України і Польщі

Нульова гіпотеза	Obs	F-Stat	Prob.
$\Delta YMAL_t$ does not Granger Cause $\Delta YVOL_t$	17	2.223	0.15
$\Delta YVOL_t$ does not Granger Cause $\Delta YMAL_t$		0.264	0.77
$\Delta YMAZ_t$ does not Granger Cause $\Delta YVOL_t$	17	4.013	0.04
$\Delta YVOL_t$ does not Granger Cause $\Delta YMAZ_t$		0.286	0.76
$\Delta YPODK_t$ does not Granger Cause $\Delta YVOL_t$	17	1.095	0.36
$\Delta YVOL_t$ does not Granger Cause $\Delta YPODK_t$		0.370	0.69
$\Delta YLUB_t$ does not Granger Cause $\Delta YVOL_t$	17	3.683	0.05
$\Delta YVOL_t$ does not Granger Cause $\Delta YLUB_t$		0.025	0.97

Продовження табл. 2

$\Delta YMAL_t$ does not Granger Cause $\Delta YZAK_t$	17	0.101	0.90
$\Delta YZAK_t$ does not Granger Cause $\Delta YMAL_t$		0.047	0.63
$\Delta YMAZ_t$ does not Granger Cause $\Delta YZAK_t$	17	0.675	0.52
$\Delta YZAK_t$ does not Granger Cause $\Delta YMAZ_t$		0.110	0.89
$\Delta YPODK_t$ does not Granger Cause $\Delta YZAK_t$	17	0.892	0.43
$\Delta YZAK_t$ does not Granger Cause $\Delta YPODK_t$		0.376	0.70
$\Delta YLUB_t$ does not Granger Cause $\Delta YZAK_t$	17	0.860	0.44
$\Delta YZAK_t$ does not Granger Cause $\Delta YLUB_t$		0.553	0.59
$\Delta YMAL_t$ does not Granger Cause $\Delta YLVIV_t$	17	0.428	0.66
$\Delta YLVIV_t$ does not Granger Cause $\Delta YMAL_t$		0.467	0.63
$\Delta YMAZ_t$ does not Granger Cause $\Delta YLVIV_t$	17	0.038	0.96
$\Delta YLVIV_t$ does not Granger Cause $\Delta YMAZ_t$		0.392	0.61
$\Delta YPODK_t$ does not Granger Cause $\Delta YLVIV_t$	17	0.854	0.44
$\Delta YLVIV_t$ does not Granger Cause $\Delta YPODK_t$		0.182	0.83
$\Delta YLUB_t$ does not Granger Cause $\Delta YLVIV_t$	17	0.695	0.52
$\Delta YLVIV_t$ does not Granger Cause $\Delta YLUB_t$		0.179	0.83

Джерело: власні розрахунки за допомогою EViews 10.

Таблиця 3

Емпіричні оцінки для динаміки ВРП прикордонних регіонів Заходу України

Незалежні змінні	Залежна змінна		
	$\Delta YVOL_t$	$\Delta YZAK_t$	$\Delta YLVIV_t$
$\Delta YLUB_t$	2,488*** (3,19)	1,917*** (5,56)	1,432*** (3,11)
$\Delta YMAL_t$	2,604** (2,30)	1,137* (1,79)	—
$\Delta YMAZ_t$	-1,345* (-1,96)	-1,757*** (-4,79)	-0,879*** (-3,25)
$\Delta YPODK_t$	-3,001** (-2,79)	—	0,676** (2,06)
ΔE_t	-0,122* (-1,98)	-0,029 (-1,14)	-0,073** (-2,26)
$CRISIS_t$	-0,093** (-2,67)	-0,084*** (-4,98)	-0,042*** (-3,07)
Adj. R ²	0,47	0,59	0,59
DW	2,34	2,06	2,19
ADF	-4,94***	-6,29***	-5,62***

Примітка. В дужках подано t-критерій Стьюдента; *, ** і *** означають статистичну значущість на рівні 10%, 5% і 1%.

Джерело: власні розрахунки за допомогою EViews 10.

Отримані оцінки за допомогою методу GMM (англ. General Method of Moments) представлено у табл. 3. Скоригований коефіцієнт детермінації R² показує, що включені змінні пояснюються 47% змін динаміки ВРП Волинської області та 59% змін динаміки ВРП Закарпатської і Львівської областей. Статистичні тести Дарбіна-Уотсона (англ. Durbin-Watson) і Дікі-Фуллера (англ. Augmented Dickey-Fuller test) дозволяють припустити стаціонарність залишків регресійних рівнянь, що засвідчує адекватність отриманих оцінок.

Недвозначно сприятливим для українських прикордонних областей виглядає ефект від зростання обсягів виробництва у Любелському воєводстві (відповідний коефіцієнт є значущим на рівні 1% у всіх випадках). Інше прикордонне

воєводство – Підкарпатське – здійснює сприятливий вплив на економіку Львівської області, тоді як протилежний ефект виникає для Волинської області. Це означає, що прикордонне співробітництво має диференційований характер. Більш віддалене від кордону Малопольське воєводство має стимулюючий вплив на економіку Волинської і Закарпатської областей, але цього немає у випадку Львівської області. Примітно, що економічне зростання найбільшого польського воєводства – Мазовецького – несприятливе для всіх українських областей. Це може означати, що економічний розвиток Мазовецького воєводства відволікає ресурси, які могли б сприяти економічному зростанню українських прикордонних областей.

Загалом отримані результати підтверджують висновки інших досліджень, що в Україні можна розраховувати на синергію прикордонних регіонів, яка може реалізовуватися через механізми зовнішньої торгівлі та інвестицій [1, с. 158-163; 7, с. 75-82], трудової міграції [3, с. 10-13], розвитку міжкордонної інфраструктури тощо [10, с. 130-138]. Водночас на прикладі оберненого зв'язку між динамікою ВРП Підкарпатського воєводства і Волинської області переконаємося, що вплив регіонів сусідньої Польщі може залежати від особливостей самого прикордонного регіону та його виробничого комплексу [4, с. 22-24]. Одним із негативних чинників може бути функціонування тіньової економіки [13, с. 6-24], хоча не слід нехтувати іншими поясненнями, як недостатня увага до становлення сучасного виробничого сектора [22, с. 422-431]. Загалом виявлення конкретних механізмів прикордонної взаємодії між Україною і Польщею вимагає подальших досліджень, що дозволять пояснити відмінності щодо характеру зв'язку між прикордонними регіонами обох країн.

Також підтверджено результати багатьох інших досліджень, наприклад [12, с. 99-113; 19, pp. 99-108; 20, pp. 97-113; 21, pp. 34-47], що девальвація гривні має рестрикційний вплив. Така залежність не випадково виразніша у Волинській та Львівській областях, які більш залежні від критичного імпорту сировини, комплектуючих і напівфабрикатів, тоді як регіональний експорт має меншу сировинну складову. Кризові явища останніх двох десятиліть спричиняють очікуваний негативний вплив на динаміку ВРП, який менш виразний для Львівської області.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. З використанням річних даних за період 2002–2021 рр. підтверджено, що економічне зростання прикордонних польських воєводств може бути корисним для українських областей, які межують із Польщею. Зокрема, збільшення ВРП Люблінського воєводства сприяє динаміці ВРП всіх трьох прикордонних українських областей: Волинської, Закарпатської і Львівської. Інше прикордонне воєводство – Підкарпатське – має сприятливий вплив на ВРП Львівщини, але причинність виявилася оберненою для Волині. З іншого боку, виглядає доволі суперечливим вплив двох великих воєводств, що межують із прикордонними воєводствами Польщі: Мазовецького і Малопольського. Якщо зростання ВРП Малопольського воєводства сприятливе для ВРП Волинської і Львівської областей, то ВРП Мазовецького воєводства – несприятливе для всіх трьох прикордонних українських областей.

Загалом отримані оцінки свідчать про доцільність посилення співпраці між прикордонними регіонами України і Польщі, яка корисна для нашої країни, але виявлення конкретних механізмів прикордонної взаємодії вимагає подальших досліджень, що дозволять пояснити відмінності щодо характеру причинно-наслідкових зв'язків. Зокрема, становить предметний інтерес дослідження впливу

прикордонного співробітництва на обсяги інвестицій у прикордонних областях України і структуру зовнішньої торгівлі, яка, зі свого боку, може залежати від специфіки інвестиційного процесу. Власні особливості створюють потоки трудової міграції, якою відрізняються прикордонні регіони України і Польщі. Не виключено, що стимулюючий ефект для українських областей пояснюється надходженнями від працюючих за кордоном, адже українські трудові мігранти становлять значний ресурс робочої сили у прикордонних польських воєводствах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Важинський Ф. А., Черторижський В. М. Ефективна торгово-економічна транскордонна взаємодія між прикордонними регіонами України та Польщі. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.10. С. 158-163.
2. Гоблик В. В. Роль євро регіонів у розвитку економічного співробітництва прикордонних регіонів України та країн-членів ЄС. *Економіка та держава*. 2015. № 7. С. 14-17.
3. Гоблик В. В. Особливості регулювання трудові міграційних процесів у прикордонному регіоні. *Агросвіт*. 2015. № 13. С. 10-13.
4. Дудка О. О. Вплив транскордонного співробітництва на розвиток інноваційного підприємництва у західноукраїнському прикордонні. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2013. № 6/6(14). С. 22-24.
5. Заяць О. І. Прикордонне співробітництво як передумова розвитку міжнародної економічної конвергенції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 24. Ч. 2. С. 21-26.
6. Ковач Л. Співробітництво прикордонних областей України з воєводствами Республіки Польща. *Етнічна історія народів Європи*. 2001. Вип. 10. С. 67-69.
7. Мельник О., Приведа Р. Транскордонне співробітництво як об'єкт економічного оцінювання. *ECONOMICS: time realities*. 2018. № 3(37). С. 75-82.
8. Механізми та інструменти використання переваг інтеррегіонального та транскордонного співробітництва у підвищенні конкурентоспроможності західних регіонів України / Волошин В. та інші. Львів : НІСД; Регіональний філіал у м. Львові, 2011. 51 с.
9. Окуньовська Ю. В. Транскордонне співробітництво з Україною в умовах війни. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Серія Політичні науки. 2022. Т. 7. С. 70-74.
10. Папчук Р. М. Транскордонне співробітництво України з Балто-Чорноморськими сусідами у форматі євро регіонів. *ПОЛІТИКУС*. 2020. Вип. 3. С. 130-138.
11. Писаренко С. М. Євроінтеграційні засади транскордонного співробітництва України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 2. С. 27-34.

12. Полякова Ю., Сокурєнко С. Стабілізаційна політика в Україні під час COVID-19. *Фінанси України*. 2021. № 3(304). С. 99-113.

13. Розвиток транскордонного співробітництва. Тіньовий сектор в економіці прикордонних територій: науково-аналітична доповідь / Х. М. Притула та інші. ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України". Львів, 2018. 65 с.

14. Тимечко І. Р., Анісімова М. В. Розвиток прикордонних територій України: організаційно-правове забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 10.

15. Химинець В., Головка А., Мірус О. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку: Аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2021. 47 с.

16. Черевко О. М. Прикордонне співробітництво як чинник регіонального розвитку: світовий досвід та українські реалії. *Український географічний журнал*. 2012. № 1. С. 29-34.

17. Шляхи посилення синергетичного ефекту від взаємодії програм транскордонного співробітництва та стратегій регіонального розвитку в Україні / упоряд. Є. Романенко. Чернівці: Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, 2018. 22 с.

18. Щерба Г. Роль євро регіонів і транскордонного співробітництва у функціонуванні соціального простору в Європі. *Український соціум*. 2008. № 3(26). С. 41-53.

19. Polyakova J., and Sokurenko, S. The long-run effects of the short-run stabilization policies in Ukraine. *Quantitative Methods in Economics*. 2022. Vol. XXIII. No. 4. P. 99-108.

20. Shevchuk V. The real and nominal exchange rate effects of large devaluations in Ukraine. *Argumenta Oeconomica Cracoviensia*. 2016. Vol. 3. No. 14. P. 97-113.

21. Shevchuk V. The Impact of Anticipated and Unanticipated Exchange Rate Variability in Ukraine. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. 2017. No. 241. P. 34-47.

22. Żurba I. Євро регіон, як найвищий організаційний і функціональний рівень транскордонного співробітництва. *Nierownosci społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekonomicznej*. 2008. Wydanie 13. S. 422-431.

REFERENCES

1. Vazhynsky, F. A. and Chertoryzhsky, V. M. (2013), Efektyvna torhovo-ekonomichna transkordonna vzajemodija mizh prykordonnymy regionamy Ukrainy ta Polshchi, *Naukovyj Visnyk NLTU Ukrainy*, Vyp. 23.10, s. 158-163.

2. Hoblyk V. (2015), Rol' evroregioniv u rozvytku ekonomichnoho spivrobitnytstva prykordonnykh regioniv Ukrainy ta krajin-chleniv ES, *Ekonomika ta derzhava*, no. 7, s. 14-17.

3. Hoblyk V. (2015), Osoblyvosti rehuluvannja trudomigracijnykh procesiv u prykordonnomu regioni, *Agrosvit*, no. 13, s. 10-13.

4. Dudka, O. O. (2013), Vplyw transkordonnoho spivrobitnytstva na rozvytok innovacijnoho pidpryjemnytstva u zachindoukrajinskomu prykordoni, *Technologichnyj audit ta rezervy vyrobnytstva*, no. 6/6(14), s. 22-24.

5. Zajats, O. I. (2019), Prykordonne spivrobitnytstvo jak peredumova rozvytku mizhnarodnoji ekonomichnoji konvergentsii, *Naukovyj Visnyk Uzhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*, Seria: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo, vyp. 24, ch. 2, s. 21-26.

6. Kovach L. (2001), Spivrobitnytstvo prykordonnykh oblastej Ukrainy z vojevodstvamy Respubliki Polshcha, *Etnichna istoria narodiv Evropy*, vyp. 10, s. 67-69.

7. Melnyk O. and Pryveda R. (2018), Transkordonne spivrobitnytstvo jak object ekonomichnoho otsinuvannja, *ECONOMICS: time realities*, no. 3(37), s. 75-82.

8. Mechanizmy ta instrument vykorystannja perevah interregionalnoho ta transkordonnoho spivrobitnytstva u pidvyshchenni konkurentosporozhnozosti zachidnykh regioniv Ukrainy / V. Voloshyn et al. (2011), NISD; Regional'nyj filial u m. L'vovi, Lviv, 51 s.

9. Okunovska Y. (2022), Transkordonne spivrobitnytstvo z Ukrainoju v umovach vijny, *Visnyk Donetskoho Natsionalnoho Universytetu imeni Vasyla Susa*, Seria Politychni nauky, T. 7, s. 70-74.

10. Panchuk, R. M. (2020), Transkordonne spivrobitnytstvo Ukrainy z Balto-Chornomorskymy susidamy u formati euroregioniv, "POLITYKUS", vyp. 3, s. 130-138.

11. Pysarenko, S. M. (2014), Eurointegracyjni zasady transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy, *Socialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vyp. 2, s. 27-34.

12. Polyakova Y. and Sokurenko S. (2021), Stabilizacijna polityka v Ukraini pid chas COVID-19, *Finansy Ukrainy*, no. 3(304), s. 99-113.

13. Rozvytok transkordonnoho spivrobitnytstva. Tinjovyy sektor v ekonomitsi prykordonnykh terytorij: nauково-аналітична доповідь / С. М. Притула et al. (2018), ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України", Lviv, 65 s.

14. Tymechko, I. R. and Anisimova, M. V. (2021), Rozvytok prykordonnykh terytorij Ukrainy: orhanizacijno-pravove zabezpechennja, *Efektyvna ekonomika*, no. 10.

15. Chymynets' V., Holovka A. and Mirus O. (2021), Transkordonne spivrobitnytstvo jak instrument mistsevoho ta regionalnoho rozvytku: Analitichna dopovid', NISD, Kyiv, 47 s.

16. Tcherevko, O. M. (2012), Prykordonne spivrobitnytstvo jak chynnyk regionalnoho rozvytku: svitovyy dosvid ta ukraїnski realii, *Ukrainskyj geografichnyj zhurnal*, no. 1, s. 29-34.

17. Shlachy posylennya synergetychnoho efektu vid vzajemodii program transkordonnoho spivrobitnytstva ta strategij regionalnoho rozvytku v Ukraini (2018), Y. Romanenko (red.), Poliskyj fond mizhnarodnykh ta regionalnykh doslidzhen', Chernihiv, 22 s.

18. Shcherba G. (2008), Rol' evrorehioniv i transkordonnoho spivrobitnytstva u funkcionuvanni socialnoho prostoru v Europi, *Ukrainskyj socium*, no. 3(26), s. 41-53.

19. Polyakova J. and Sokurenko S. (2022), The long-run effects of the short-run stabilization policies in Ukraine, *Quantitative Methods in Economics*, vol. XXIII, no. 4, pp. 99-108.

20. Shevchuk V. (2016), The real and nominal exchange rate effects of large devaluations in Ukraine, *Argumenta Oeconomica Cracoviensia*, vol. 3, no. 14, pp. P. 97-113.

21. Shevchuk V. (2017), The Impact of Anticipated and Unanticipated Exchange Rate Variability in Ukraine, *Visnyk of the National Bank of Ukraine*, no. 241, pp. 34-47.

22. Żurba I. (2008), Evrorehion yak naivyshchyi orhanizatsiinyi i funktsionalnyi riven transkordonnoho spivrobitnytstva, *Nierownosci społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekonomicznej*, Zeszyt 13, s. 422-431.

Стаття надійшла до редакції 14 грудня 2023 року